

FN

FAKTA.

Foto: FN/Neelkanth Marjoram

FN:S FREDSSINSATSER

Minusca, FN:s fredsfrämjande insats i Centralafrikanska republiken, uppmärksammar internationella dagen för FN:s fredsbevarare den 29 maj.

Allt bredare mandat för FN-styrkor

Under nästan hela sin historia har FN varit en central aktör för fredsfrämjande insatser i världen. Sedan 1948 har man sjösat 69 fredsinsatser, varav 16 fortfarande är aktiva. FN-insatserna har utvecklats från att endast omfatta övervakning av vapenstillestånd till att inkludera en lång rad uppgifter såsom skydd av civila, stöd till genomförandet av val och skydd av mänskliga rättigheter (MR). Sverige har en lång tradition av att bidra med trupper till FN men detta bidrag har på senare år varit litet.

Startskottet för FN:s fredsfrämjande insatser gick 1948. Säkerhetsrådet beslutade då att skicka militärobservatörer för att övervaka vapenstilleståndet mellan Israel och dess arabiska grannländer i vad som kom att kallas UNTSO-missionen. Observatörerna var obebäpnade, vilket de också var vid FN:s andra fredsinsats UNMOGIP med uppdrag att övervaka vapenvilan mellan Indien och Pakistan i den omtvistade regionen Jammu och Kashmir.

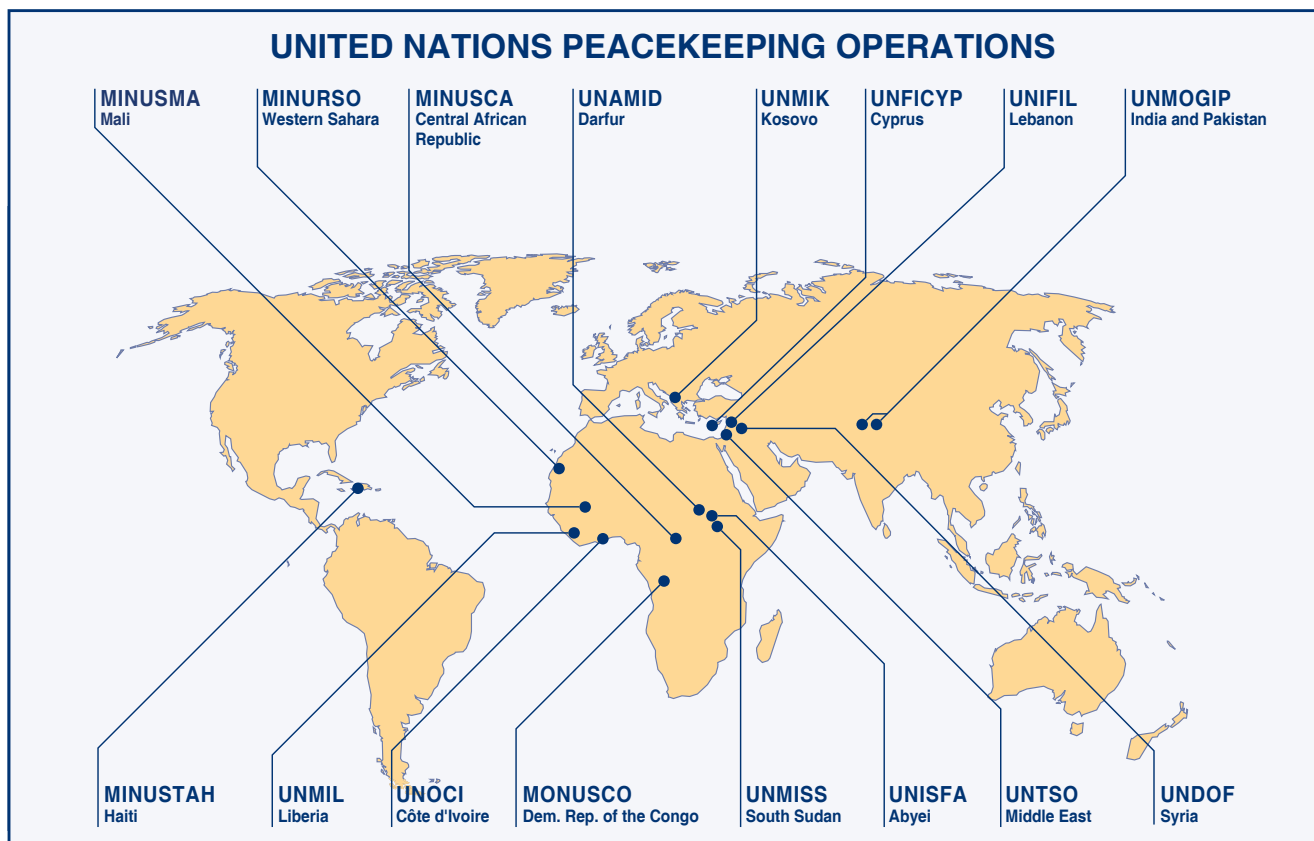
Första gången som FN använde sig av väpnade trupper var i november 1956 efter Suezkrisen. Fredsinsatsen UNEF 1 inrättades då för att övervaka tillbakadra-

gandet av israeliska, franska och brittiska trupper från egyptiskt territorium, och för att agera buffert mellan egyptiska och israeliska styrkor och övervaka vapenvilan dem emellan. Soldaterna skulle endast använda sina vapen i självförsvar. FN:s dåvarande generalsekreterare, Dag Hammarskjöld från Sverige, spelade en avgörande roll i processen kring styrkan.

En annan milstolpe i fredsinsatsernas historia var ONUC-missionen som 1960 inrättades i det som idag är Demokratiska republiken Kongo. Insatsen var dels avsevärt större än sina föregångare – den omfattade närmare 20 000 soldater – och dels ingick för

första gången en viktig civil komponent. Insatsen skulle ursprungligen förse den kongolesiska regeringen med militärt och tekniskt stöd när de belgiska styrkorna drog sig ur landet, men då situationen blev alltmer komplex fick ONUC ta på sig uppgifter utöver de som dittills varit brukliga i fredsbevarande uppdrag. Bl a fick styrkan ansvar för att skydda Kongo från externa angrepp och för att evakuera utländska legosoldater från landet.

Under 1960- och 70-talet inrättades ytterligare några fredsinsatser, men det var efter kalla kriget, i slutet av 80-talet, som denna del av FN:s fredsarbete tog fart ordentligt. Mellan 1989 och 1994

Map No. 4259 Rev. 22(E) UNITED NATIONS
January 2017

Department of Field Support
Geospatial Information Section (formerly Cartographic Section)

Pågående fredsfrämjande FN-insatser i januari 2017.

FN/Albert Gonzalez Ferran

Soldater från den gemensamma FN- och AU-styrkan i Darfur, Unamid, lyssnar till insatsens ledning dagen efter att flera tanzaniska soldater dödats och skadats i ett bakhåll.

inrättades 20 nya fredsinsatser, och antalet tjänstgörande inom dem – soldater, poliser och civila – steg från 11 000 till 75 000. Det skedde också en förändring av vad fredsinsatserna förväntades utföra, och nya uppgifter såsom bevakande av val och omorganisering av ett lands militär och polis tillkom.

I mitten av 1990-talet etablerades fredsbevarande insatser i tre länder där det ännu inte fanns någon fred att bevara: Jugoslavien, Rwanda, och Somalia. Dessa tre insatser misslyckades

med att få ett slut på striderna och med att förhindra att civila dödades, vilket ledde till omfattande kritik mot FN:s fredsinsatser. Detta bidrog till att antalet FN-insatser under en tid begränsades och antalet tjänstgörande föll drastiskt. Mot slutet av 90-talet återupptogs man dock insatserna och under 2000-talet ökade antalet FN-soldater stadigt för att nå 124 000 i maj 2010. Sedan dess har en viss stabilisering ägt rum, och antalet insatser och tjänstgörande har varit relativt stabilt.

I mars 2017 fanns 16 aktiva FN-insatser spridda över Afrika, Mellanöstern, Asien, Europa, och Latinamerika (se karta). Det totala antalet tjänstgörande var strax över 110 000 personer. Av dessa var mer än 80 000 soldater och militär-observatörer, omkring 12 000 poliser, 5 000 internationell civil personal, 10 000 lokal civil personal och 1 500 volontärer. 124 länder bidrog med soldater och poliser till FN:s insatser.

HUR EN FN-INSATS SKAPAS

Det första steget då en ny insats skapas är att FN bedömer hur det internationella samfundet bäst bör reagera på en specifik konfliktsituation. Detta görs genom konsultationer med regeringen och andra parter i landet där konflikten äger rum, berörda FN-organ, medlemsstater i FN, regionala och mellanstatliga organisationer och andra relevanta aktörer.

När läget på marken är tillräckligt säkert skickar sekretariatet vanligen en fältbedömningsmission till det aktuella landet eller området. Missionens uppgift är att bedöma hur situationen ser ut politiskt, militärt och humanitärt samt ur ett säkerhets- och MR-perspektiv. Baserat på denna bedömning rappor-

Finansiering

Alla medlemsstater är skyldiga att bidra till att finansiera FN:s fredsinsatser. Hur mycket varje medlemsstat ska betala beror bl a på statens ekonomiska välbefinnande. Säkerhetsrådets permanenta medlemmar betalar en större andel på sitt särskilda ansvar för upprätthållandet av fred och säkerhet. USA är den största enskilda finansören, och står för ca 28 procent av den totala budgeten. Budgeten används för att kompensera medlemsländer för truppbidrag, löner till polisiär och civil personal, och till logistik och andra operationella kostnader. Den totala budgeten är strax under åtta miljarder dollar, vilket motsvarar mindre än en halv procent av världens samlade militärbudgeter.

terar FN:s generalsekreterare till säkerhetsrådet och presenterar då olika alternativ för hur en fredsinsats lämpligen bör utformas och hur stor den bör vara. Denna rapport inkluderar också en uppskattning av kostnader.

Det är sedan upp till säkerhetsrådet att besluta huruvida en fredsinsats ska inrättas. Det görs genom att rådet antar en resolution som bestämmer missionens uppgifter och dess storlek. Därefter ska generalförsamlingen godkänna insatsens budget.

En uppdragschef tillsätts av generalsekreteraren, som också utser befälhavare, poliskommissionär och de högre civila posterna. FN:s avdelning för fredsbevarande insatser (DPKO) och avdelningen för fältstöd (DFS) ansvarar för att tillsätta

övrig civil personal och planerar tillsammans med uppdragschefen de politiska, militära, operationella, logistiska och administrativa aspekterna. I denna planeringsfas ingår att samtala med potentiella truppbidragande länder för att se till att det finns soldater som kan genomföra missionen.

När planeringen är färdig placeras insatsen ut så fort som möjligt. Utplaceringen inleds ofta med en mindre förtrupp som etablerar ett högkvarter för missionen, för att därefter gradvis ökas till att omfatta alla komponenter och regioner som insatsen ska omfatta. Det kan ta mellan sex och 18 månader från säkerhetsrådets beslut till att missionen faktiskt finns på plats.

ALLT FLER UPPGIFTER

De uppgifter som en fredsinsats ska utföra har kraftigt förändrats sedan starten 1948. Då var insatsernas enda uppgift att övervaka vapenvilan och rapportera om överträdelser. Idag förväntas insatserna genomföra en rad olika uppgifter, som varierar från insats till insats utifrån förutsättningarna i just den situationen. Exempel på uppgifter som fredsinsatser kan tilldelas är:

- Att förhindra spridning av konflikter;
- Att bistå i genomförandet av ett fredsavtal;
- Att garantera säkerheten under valperioder;
- Att hjälpa till med avvapning, demobilisering och återintegrering av soldater;
- Att röja minor;
- Att skydda civila;
- Att skydda mänskliga rättigheter;

- Att bidra till säkerhet och stabilitet under återuppbyggnadsfasen efter en konflikt.

Dagens FN-insatser kallas ofta för multi-dimensionella och integrerade, vilket betyder att de inte bara är militära utan även har viktiga polisiära och civila komponenter och uppgifter, och att de är en del i en längre fredsprocess där fler aktörer än endast fredsinsatsen är involverad. Fredsinsatserna samarbetar ofta med andra FN-organ på plats i landet, liksom med regionala aktörer såsom Afrikanska unionen och Europeiska unionen.

FRAMTIDENS INSATSER

I oktober 2014 tillsattes en oberoende högnivåpanel (*High-Level Independent Panel on Peace Operations, HIPPO*) med uppdrag att göra en omfattande genomlysning av FN:s fredsinsatser. I juni 2015 publicerade den sin rapport med förslag på hur insatserna kan förbättras för att mer effektivt kunna möta de utmaningar de ställs inför idag och i framtiden. I rapporten presenteras bl a följande slutsatser:

- Det finns inte alltid någon fred att bevara i de situationer där FN behöver ingripa. FN måste då vara berett att ingripa även fredsframtvängande och ge insatserna kraftfullare mandat och mer resurser.
- Det tar lång tid från det att ett beslut om en insats tas till att den är på plats, och mycket kan då ha hänt. FN har ett stort behov av en snabbinsatsstyrka som snabbt kan vara på plats i olika konfliktsituationer, antingen innan en reguljär FN-styrka är på plats eller för att tillfälligt förstärka existerande insatser.
- En allt större uppgift för FN-insatser är att skydda civila, och detta skydd måste stärkas. All personal i fält måste ha kunskap och stöd om när och hur de ska agera för att genomföra denna uppgift.
- Fler medlemsländer måste bidra mer till FN:s fredsinsatser. I dagsläget kommer merparten av alla FN-soldater från utvecklingsländer, medan Europa står för mindre än fem procent av personalen. Detta påverkar både kvaliteten och legitimiteten hos FN-insatserna.

Över 200 nepalesiska FN-soldater som varit stationerade på Haiti anländer till Juba, Sydsudan, för att förstärka FN-missionen Unmiss.

Foto: FN/Isaac Bily

Svenskt truppbidragande

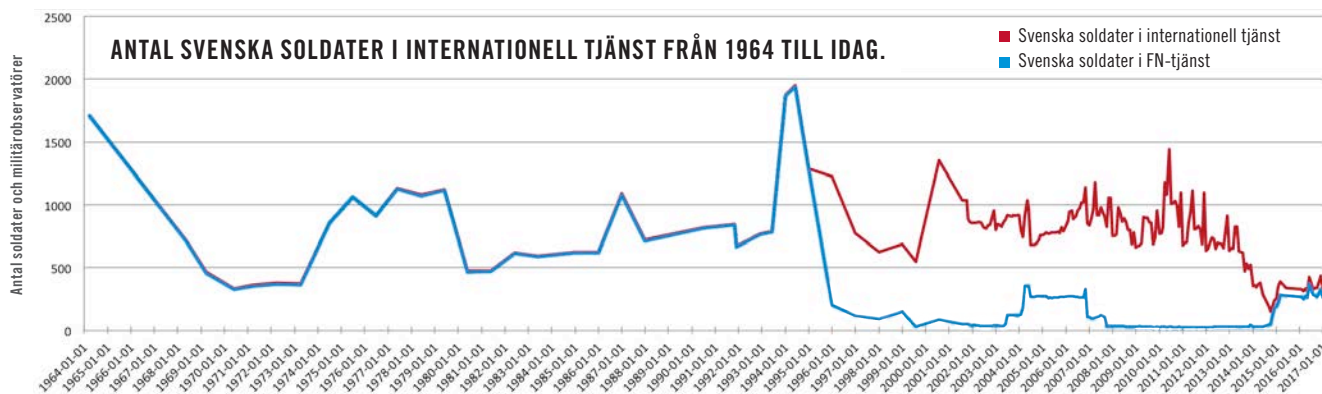
Sverige har en lång tradition av att bidra till FN:s fredsinsatser. Genom åren har den svenska försvarsmakten deltagit i 120 internationella uppdrag i 60 länder och sammanlagt 100 000 svenskar har tjänstgjort i utlandsstyrkan. Sverige har vanligtvis haft mellan 500 och 1 000 soldater i internationella fredsinsatser vid varje givet tillfälle, med några toppar såsom 1994 då man hade nästan 2 000 soldater i internationell tjänst på fredsinsatsen i Bosnien.

2013 skedde dock en tydlig nedgång, och antalet svenska soldater i internationell tjänst har sedan dess legat omkring 350.

Det har också skett ett skifte sett till vilka fredsinsatser Sverige deltar i. Fram till mitten av 1990-talet deltog man nästan uteslutande i FN-ledda insatser, men efter insatsen i Bosnien har man mestadels deltagit i insatser ledda av Nato och EU. Exempelvis hade man så få som 21 soldater i FN:s fredsinsatser sommaren

2011, av totalt 809 soldater i internationell tjänst. Undantagen från denna trend är det svenska bidraget till FN-insatsen i Liberia 2004-2006, och det nuvarande bidraget till Minusma i Mali.

Sverige har vanligtvis även omkring 100 civila experter sekunderade till internationellt fredsbevarande arbete, samt omkring 80 poliser i utlandstjänstgöring. Av de svenska soldaterna i internationell tjänst är strax under 10 procent kvinnor.

DET HÄR KAN DU GÖRA:

Du kan bidra till det viktiga arbetet för fred och säkerhet i världen på flera olika sätt!
 Här är några tips på vad du som enskild person kan hitta på.

Stöd FN:s arbete mot minor!

Rädda liv varje dag genom att stödja FN:s minröjningsarbete! Genom att bli månadsgivare till FN-förbundets projekt Minor stödjer du inte bara röjningsarbetet utan även informationsspridningen till människor som lever i drabbade områden och insatserna för personer som har lemlästats i olyckor med explosiva lämningar av krig. Ditt bidrag är viktigt för att människor ska våga återvända hem när ett krig har tagit slut och för att barn ska kunna leka fritt utan att riskera sina liv. *Se www.fn.se/minor!*

Kräv fler svenska FN-soldater!

Svenska FN-soldater gör ett viktigt arbete för fred och säkerhet runtom i världen, men det finns alldeles för få av dem. Det är riksdagen som beslutar om när och i vilken utsträckning Sverige ska sända bidrag till olika insatser. Du kan göra din röst hörd och påverka besluten genom att kontakta riksdagsledamöter från din valkrets och trycka på för att Sverige ska skicka fler soldater till FN-insatser. På www.riksdagen.se, fliken "ledamöter & partier", kan du se ledamöterna från din valkrets och deras kontaktuppgifter.

Ordna möte med en FN-veteran!

Runt om i Sverige finns tusentals veteraner från FN:s fredsfrämjande insatser som gärna berättar om sina erfarenheter och upplevelser av att jobba för FN i fredens tjänst. Bidra till viktig informationsspridning genom att bjuda in en av dessa personer till din förening, skola eller annan mötesplats. Kontakta Fredsbaskrarna där du bor för att få kontakt med en veteran i din hemstad. *Se www.sverigesveteranforbund.se, välj fliken "föreningar".*

*Bli medlem
i FN-förbundet!*

Ring 08 - 462 25 40
eller ansök på fn.se